

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain 1 §:n ja liitteen, alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen sekä eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain 1 §:n ja liitteen, alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen sekä eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 27/2019 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:

- Toimenpideoite TPA 26/2019 vp Päivi Räsänen kd ym. Toimenpideoite lisätylle sokerille tulevan terveystieteellisen veron käyttöönottamisesta

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Pia Kivimies, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Niina Puolusmäki, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Sirpa Sarlio, sosiaali- ja terveysministeriö
- tulliyli tarkastaja Juha Vilkkö, Tulli
- neuvottelukunnan jäsen Minna Huttunen, Valtion ravitsemusneuvottelukunta
- johtaja Heli Tammivuori, Elintarviketeollisuusliitto ry
- toiminnanjohtaja Miika Ilomäki, Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitto ry
- toimitusjohtaja Riikka Pakarinen, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
- kaupallinen johtaja Torsti Hurmerinta, Eckes-Granini Finland Oy
- toimitusjohtaja Mikko Roberts, Roberts Oy
- viestintä- ja yhteiskuntasuhteiden päällikkö Théa Natri, Coca-Cola Finland Oy
- professori Mikael Fogelholm, Helsingin yliopisto
- asiantuntija Pekka Puska

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2019 vp

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Veronmaksajain Keskusliitto ry
- Grannas Äppel

Verojaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Verohallinto
- professori Hannu Saarijärvi, Tampereen yliopisto

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi virvoitusjuomaverosta annettua lakia siten, että virvoitusjuomien valmisteveroa korotettaisiin. Veronkorotus kohdistettaisiin kaikkiin virvoitusjuomiin, mutta kuitenkin siten, että korotus painottuisi sokeripitoisiin juomiin. Yli 0,5 prosenttia sokeria sisältävien virvoitusjuomien valmistevero korotettaisiin 27 sentistä 32 senttiin litralta valmista juomaa. Muiden virvoitusjuomien valmistevero nousisi 12 sentistä 13 senttiin litralta. Sokeripitoisten juomajauheiden vero korotettaisiin 172 sentistä 204 senttiin kilogrammalta, ja muiden juomajauheiden vero 104 sentistä 113 senttiin.

Lisäksi ehdotetaan, että virvoitusjuomien verosta vapautetun pientuotannon raja nostettaisiin nykyisestä 50 000 litrasta 70 000 litraan. Eräiden juomapakkausten valmisteverosta annettua lakia muutettaisiin vastaavasti.

Virvoitusjuomien valmisteveron korotukseen liittyen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia siten, että tietyistä vain vähän alkoholia sisältävistä juomista kannettavan veron määrä korotettaisiin 32 senttiin litralta tai 11,40 senttiin senttilitralta etyylialkoholia.

Veronkorotuksen seurauksena sokeripitoisten virvoitusjuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat arviolta keskimäärin noin kolme prosenttia ja muiden virvoitusjuomien vähittäismyyntihinnat noin prosentin.

Ehdotettu veronkorotus kasvattaisi virvoitusjuomaveron tuottoa noin 25 miljoonaa euroa vuodessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2020.

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2019 vp

Toimenpideohje

Toimenpideohjeessa TPA 26/2019 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lisätylle sokerille tulevan terveystieteellisen veron käyttöönottamiseksi vuoden 2020 alusta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Taustaa

Esitys on osa pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisista veronkorotuksista, joiden tarkoituksena on terveyden edistäminen. Esityksen tavoitteena on myös virvoitusjuomien pientuotannon tukeminen ja verotulojen lisääminen. Esityksen arvioidaan lisäävän valtion verotuloja nykyisestä noin 25 milj. euroa vuodessa, jolloin virvoitusjuomien vuotuinen valmisteverotuotto nousisi noin 206 milj. euroon.

Veron tavoitteet

Virvoitusjuomaveron ensisijainen tarkoitus on fiskaalinen, vaikka verolla tavoitellaan myös kulutuksen ohjautumista sokeripitoisista juomista sokerittomiin juomiin. Veron määrä on porrastettu siten, että yli 0,5 prosenttia sokeria sisältävän juoman vero on korkeampi kuin vastaavan sokerittoman juoman. Tämän vero-ohjauksen voimistamiseksi esityksessä on päädytty ehdottamaan veronkorotuksen painottamista sokeripitoisiin juomiin. Virvoitusjuomaveron korotus nostaisi veron piiriin kuuluvien juomien hintaa ja vähentäisi näin niiden kulutusta. Valiokunta pitää valittua mallia perusteltuna, sillä sokeroituja virvoitusjuomia on pidetty yhtenä merkittävänä sokerinsaannin lähteenä. Runsaalla sokerin käytöllä on puolestaan osoitettu olevan yhteys lihavuuteen, sydän- ja verisuonisairauksiin sekä tyyppin 2 diabetekseen.

Pientuotantoraja

Virvoitusjuomien pientuotannon verovapauden tarkoituksena on vähentää pienten valmistajien ja viranomaisien hallinnollista työmäärää tilanteissa, joissa se muodostuisi kohtuuttoman suureksi verrattuna kannetun veron määrään. Hallinnollisen työn ja verokertymän epäsuhta koskee erityisesti sivutoimisia ja osa-aikaisia pientuottajia. Näitä ovat erityisesti mehuja maatalouden sivuelinkeinona valmistavat tilat sekä viinitilat ja pitopalveluyritykset. 50 000 litran vuosituotannon rajan on arvioitu rajaavan veron ulkopuolelle suuren osan sivuelinkeinona harjoitettavasta pienvalmistuksesta.

Esityksessä ehdotetaan pientuotantorajan nostamista hallitusohjelman kirjausten mukaisesti 50 000 litrasta 70 000 litraan. Vastaava korotus tehtäisiin juomapakkausverolain pientuotantoa koskevaan säännökseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2019 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty erisuuntaisia näkemyksiä pientuotantorajan korotukseen. Osa asiantuntijoista suhtautuu tältä osin esitykseen kielteisesti. Osa asiantuntijoista puoltaa rajan nostamista, ja osa asiantuntijoista ehdottaa esitettyä suurempaa korotusta.

Valiokunta puoltaa esityksen mukaista korotusta ja pitää sitä perusteltuna. Pientuotantorajan arvioinnissa on otettava huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä SEUT, valtioneukimääräykset, sillä kansallisten verojen on oltava yhteensopivia SEUT:n valtioneukimääräysten kanssa.

Pientuotannon verovapaus on lähtökohtaisesti EU-lainsäädännön mukaista valtiontukea. Koska tuki kuitenkin on vähäistä, siihen voidaan soveltaa de minimis -asetusta. Verovapaus on de minimis -asetuksen mukaista hyväksyttävää vähämerkityksistä tukea, jos valmistajan kaikki asetusten puitteissa saamat tuet yhteensä eivät ylitä 200 000 euroa kolmen kalenterivuoden aikana.

Hallituksen esityksessä uudeksi pientuotantorajaksi on huomioitu edellä mainitun de minimis -asetuksen vähämerkityksisen tuen määrälle asettamat rajat. Esitetyllä 70 000 litran tuotantomäärällä tuen määrä kolmen vuoden aikana jää alle asetuksessa tarkoitettua vähämerkityksisen tuen määrää. Tukilaskemassa on otettu huomioon virvoitusjuomavero sokeripitoisten juomien verotuksen mukaisena ja voimassa oleva juomapakkausvero. Esimerkiksi 100 000 litran tuotantoraja tarkoittaisi sitä, että tukeen ei voitaisi soveltaa de minimis -asetusta, vaan sille tulisi hakea komission hyväksyntä valtioneukimenettelyssä. Edellä mainitut seikat huomioiden valiokunta pitää esitettyä pientuotantorajan korotusta perusteltuna ja kannatettavana.

Ruokaympäristön osatekijät ja ohjauskeinot

Terveellisellä ravitsemuksella on keskeinen kansanterveydellinen ja kansantaloudellinen merkitys. Epäterveellisestä ravitsemuksesta ja muista terveydelle epäedullisista elintavoista aiheutuvat kustannukset ovat merkittäviä sekä yksityiselle että julkiselle sektorille. Terveyden lisäksi väestön ruokatottumuksilla on laajat ympäristövaikutukset.

Osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa toteuttavan tutkimushankkeen tavoitteena oli määritellä terveellisiä ruokavalintoja edistävä ruokaympäristö ja tunnistaa, miten kuluttajia voidaan ohjata terveellisempiin ruokavalintoihin. Tutkimushankkeessa tunnistettiin ja kuvattiin vaikuttavuudeltaan keskeisiä taloudellisia sekä muita ohjauskeinoja. Hanke julkaisi loppuraportin 16.8.2019.¹

Tutkimushankkeessa saatiin aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella varovaista näyttöä siitä, että hintaohjauksella, kuten veroilla ja tukipalkkioilla, voidaan edistää terveellisempiä ruokavalintoja. Vaikutus korostui erityisesti alemmissa sosioekonomisissa väestöryhmissä, joissa mm. informaation lisäykseen pohjaavien ohjauskeinojen vaikuttavuus on usein heikompi. Suositeltavia muita kuin taloudellisia ohjauskeinoja suomalaisessa ruokaympäristössä ovat tutkimushankkeen perusteella standardit ja säädökset, informatiivisten ravintosisältömerkintöjen kehittäminen ja laajempi käyttöönnotto sekä erilaisten ruokapalvelujen ja joukkoruokailun saatavuuden paran-

---

¹ Ruokaympäristön osatekijät ja ohjauskeinot, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:51

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2019 vp

taminen. Tutkimushankkeen tulokset korostavat kuitenkin eri ohjauskeinojen yhtäaikaista käyttöä ja seurantaa.

Veron rajaus

Virvoitusjuomaveron piiriin kuuluvat tuotteet on rajattu Euroopan yhteisön yhdistetyn nimikkeistön, jäljempänä tullitariffi, perusteella. Virvoitusjuomaveroa kannetaan lain perusteella laajasti tullitariffin nimikeryhmään 22 ja nimikkeisiin 2009, 2106, 3302 ja 3824 kuuluvista alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista tai sellaisten valmistukseen käytettävistä tuotteista. Näitä ovat muun muassa limonadit, kivennäisvedet, sellaisenaan nautittavat mehut, proteiinijuomat, maustetut maidot ja mehujenvalmistamiseen käytettävät tiivisteet.

Verollisten tuotteiden lajittelu perustuu objektiivisiin kriteereihin, ja verotukseen liittyviä tulkintoja voidaan pitää vakiintuneina, vaikka yksittäisiä tulkintatilanteita voisi esiintyä. Veron fiskaalista luonteesta johtuen veronalaisten juomien piiri on haluttu pitää mahdollisimman laajana. Laajaa veropohjaa voidaan perustella myös sillä, että se vähentää tulkintatilanteita veron piiriin kuuluvien ja sen ulkopuolelle jäävien tuotteiden väliltä.

Laajaa veropohjaa puoltavat myös SEUT:n valtioneuvoston määräykset. Verojärjestelmän tulee olla sellainen, ettei kenenkään voida katsoa saavan perusteetonta kilpailuetua esimerkiksi verovapautuksen tai veron soveltamisalan ulkopuolelle jättämisen vuoksi. Valiokunta yhtyy näihin näkemyksiin ja pitää lähtökohtaisesti laajaa veropohjaa perusteltuna ja oikeasuuntaisena.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin noussut esille huoli siitä, että virvoitusjuomien valmisteveron piiriin kuuluu myös sellaisia juomia, joilla ei voida katsoa olevan haitallisia terveysvaikutuksia. Valiokunta pitää tätä erittäin ongelmallisena.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus kiirehtii hallitusohjelmassa mainittua selvitystä marja- ja hedelmämeijerijäätöjen rajaamiseksi pois veron piiristä. Selvityksen tärkeys korostuu, kun otetaan huomioon asiantuntijakuulemisessa esitetyn tutkimushankkeen tulokset. Tutkimuksen mukaan verojen ja tukipalkkioiden kautta voidaan vaikuttaa ruoan kulutukseen ja ruokavalintoihin. Samassa yhteydessä tulisi valiokunnan mielestä selvittää hallitusohjelman mukaisesti terveyttä edistävän veron käyttöönotto. Hallitusohjelman mukaan hallitus selvittää mahdollisuuden ottaa käyttöön kansanterveyttä edistävä vero, joka kohdistuisi esimerkiksi sokeriin.

Eduskunta-aloite

Valiokunta ehdottaa, että esityksen yhteydessä käsiteltävä toimenpideoite hylätään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 27/2019 vp sisältyvät 1.–3. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2019 vp

Eduskunta hylkää toimenpideohjeen TPA 26/2019 vp.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan lausumaehdotus

*Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö tekee hallitusohjelmassa tarkoitetun selvityksen siitä, voidaanko virvoitusjuomaveron rakennetta muuttaa siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvitys tulee toimittaa eduskunnalle kevätistun-
tokauden 2020 aikana.*

Helsingissä 19.11.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Antti Rantakangas kesk
jäsen Anders Adlercreutz r (osittain)
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Sanni Grahn-Laasonen kok
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Elina Lepomäki kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Eveliina Heinäluoma sd
varajäsen Toimi Kankaanniemi ps (osittain)
varajäsen Merja Kyllönen vas
varajäsen Antero Laukkanen kd
varajäsen Jani Mäkelä ps (osittain)
varajäsen Veronica Rehn-Kivi r (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ilkka Lahti